HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

בעי ר' זירא אשה מהו שתבדוק. פי' לפני תשמיש: **לבו** נוקפו ופורש. פר"ח כיון דרואה אשתו בודקת מחשב אשה לא הרגישה לא היתה בודקת לפי שיודעת שחכמים לא תקנו לבדוק: **כדי** לחייב בעלה חטאת. הכא נמי הוה מצי למיבעי מהו שתבדוק קודם תשמיש ותניח העד עד הבקר כדי לחייב בעלה חטאת אלא דכבר השיב לו אשה תבדוק לפני תשמיש לבו נוקפו ופורש: **צנועין** לא מיקרי רשע לא מיקרי. בתמיה וא"ת ברים כתובות (דף ג:) דאמר משום צנועות ומשום פרוצות כיון דקרי להו צנועות הנהו דלא עבדי הכי אמאי קרי להו פרוצות וי"ל דהתם קרי להו צנועות כדאמרינן התם זמנין דלא אתיא וסברה דאתיא ואע"ג שבדין היה לה לתלות שאין אתיא דרוב העולם אינן אנוסים ופרוצות משום דזמנין דאנוס פירוש פעמים דיודעת שהוא אנוס ואמרה דלא אנוס וא"ג התם וסברה: **אשה** שאין לה וסת אסורה לשמש עד שתבדוק. ובעסוקה בטהרות אייתי וא"ת אמאי קמ"ל מתניתין היא (לעיל יא.) ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה ולכא למימר דאתא לאשמועינן דאע"ג דאין לה וסת דמותר לקיימה על ידי בדיקה כי"ח בן אנטיגנוס וכן פירש רש"י לקמן דהלשון משמע דלא בא להשמיענו היתרא אלא להשמיענו שצריכה בדיקה וי"ל דקמ"ל דאין לה וסת דאפילו יש בה **בין** ישנות. פי' דליכא איסור נדות אבל אסור לבא על הישנה כדאמר בנדרים ב[ז] (כ:) א"נ הכא לא לגמרי הישנה אייתי אלא אינה ערה כל כך שתדע להשיב אם היא טהורה אם לאו:

שמואל במאי מוקי לה. וא"ת ולוקמה באינה עסוקה בטהרות ויש לומר דדייק מלישנא יתירא דקתני נשיהם להם בחזקת טהרה ואמאי איצטריך תו למיתני ובאין ושוהים עמהם אלא לגלויי דאיירי דעסוקה בטהרות ובפ"ב (לקמן דף טו.) דקתני כל הנשים בחזקת טהרה וקתני בתר הכי והבאין מן הדרך נשיהם להם בחזקת טהרה וקתני תרתי אע"ג דאינה עסוקה בטהרות אייתי התם אמאמינין דאין לחלק בין באין מן הדרך לבני העיר וא"ת אלא שמואל תקשי מתניתין דמצרכת בדיקה בעסוקה בטהרות אבריתא דהכא וי"ל דפריך לשמואל אפילו בישנה באין לה וסת אבל מתני' לא מיירי בישנה וכן פי' רשב"ם. ט) [א"נ ממתני' ה"מ לדחוקי ולאוקומי באין לה וסת ודיה שעתה לא קאי אלא אצריכה להיות בודקת ותו לא אע"ג דפשטא דמתניתין בין לה וסת דכפריך לעיל והא מתניתין בין לה וסת בעסקינן]: **ביון** שתבעה. פירוש כיון שבא מן הדרך מפייסה ותובעה לתשמיש ואי חזיא כבר רמיא אנפשה הרגישה בשעת ראייה וזוכרת אבל אם לא בא מן הדרך אסור בערה לפי שאינו מאריך בפיוס של תשמיש אלא בא עליה מיד ולא רמיא אנפשה לאחוקי אהרגישה: **מהו** למעבד כי הא מתניתא. פי' רש"י כי הא מתניתא דבעיא בדיקה או תביעה וקשה דבערה דוקא מצריך בדיקה ואם כן מאי קא מהדר ליה דמגניא באפיה דבתביעה לא מגניא באפיה ועוד אי לבעלה גרידא קבעי כדמשמע דלבני בבל היה שואל הא פשיטא דאמר לעיל (דף יא:) כל לבעלה לא בעיא בדיקה וגם אין להחמיר לבדוק דא"כ לבו נוקפו ופורש דאמר לעיל ואי בעסוקה בטהרות קבעי פשיטא שצריכה בדיקה כדתנן ובשעה שהיא עוברת לשמש בימה כו' ותו למה תולה בעייתו בברייתא זו כיון דמתניתין נמי מצרכה בדיקה לטהרות ונראה לפרש מהו למעבד כי הא מתניתא דלא מצרכה מידי בישנה דשמא אף לבעלה גרידא צריך להקילה ולתובעה והא דאמרינן לעיל דאפילו באין לה וסת לא בעיא בדיקה לבעלה [ט]) בישנה מ"מ דילמא תביעה בעיא אי נמי לעיל אייתי כשהוא בעיר דאם איתה דהיתה טמאה הוה אמרה ליה קודם לכן אבל בבא מן הדרך איכא למיחש ומתני' דפ"ב (לקמן טו.) דבאין מן הדרך נשיהם להם בחזקת טהרה איכא נמי למימר דהיינו דלא בעו בדיקה אבל בעו תביעה אי נמי בערות דווקא אי נמי בים לה וסת:

אמר

בעא מיניה רבי זירא מרב יהודה אשה מהו שתבדוק עצמה לבעלה אמר ליה [א]לא תבדוק ותבדוק ומה בכך [א]אם כן לבו נוקפו ופורש בעא מיניה רבי אבא מרב הונא אשה מהו שתבדוק עצמה כשיעור וסת כדי לחייב בעלה חטאת א"ל מי משכחת לה לבדיקה כשיעור וסת והתניא [ב]איזהו שיעור וסת משל לשמש ועד שעומדים בצד המשקוף ביציאות השמש נכנס עד הוי וסת שאמרו לקנוח ולא לבדיקה אלא מהו שתקנה איכא דאמרי הכי בעא מיניה אשה מהו שתבדוק עצמה כדי לחייב בעלה אשם תלוי אמר לו לא תבדוק ותבדוק ומה בכך א"כ לבו נוקפו ופורש: ובשעה שהיא עוברת וכו': אמר ר' אמי אמר רבי ינאי [ג]וזהו [ג]עדן של צנועות א"ל רבי אבא בר ממל לר' אמי תנא תני צריכות ואת תני צנועות אמר ליה שאני אומר כל המקיים דברי חכמים נקרא צנוע אמר רבא ושאינו מקיים דברי חכמים צנוע הוא דלא מקרי הא רשע לא מקרי אלא אמר רבא צנועות עד שבדקו בו עצמן לפני תשמיש זה אין בודקות בו לפני תשמיש אחר ושאינן צנועות בודקות ולא איכפת להן גופא אמר רבי זירא אמר רבי אבא בר ירמיה אמר שמואל [ד]אשה שאין לה וסת אסורה לשמש עד שתבדוק אמר ליה ר' זירא לרבי אבא בר ירמיה אין לה וסת בעיא בדיקה יש לה וסת לא בעיא בדיקה א"ל יש לה וסת ערה בעיא בדיקה ישנה לא בעיא בדיקה אין לה וסת בין ערה בין ישנה בעיא בדיקה אמר רבא ולימא ליה יש לה וסת לטהרות בעיא בדיקה לבעלה לא בעיא בדיקה אין לה וסת אפילו לבעלה נמי בעיא בדיקה ומדלא א"ל הכי ש"מ קסבר שמואל [ה]כל לבעלה לא בעיא בדיקה ת"ר [ו]חמרין ופועלין והבאין מבית האבל ומבית המשתה נשיהם להם בחזקת טהרה ובאין ושוהין עמהם בין ישנות בין ערות [ז]בד"א שהניחן בחזקת טהרה אבל הניחן בחזקת טומאה לעולם היא טמאה עד שתאמר לו טהורה אני והא שמואל במאי מוקי לה אי בשיש לה וסת קשיא ערה ואי בשאין לה וסת קשיא בין ערה בין ישנה לעולם בשיש לה וסת וכיון שתבעה אין לך בדיקה גדולה מזו אמר ליה רב פפא לרבא מהו למעבד כי הא מתניתא א"ל

מתניתין בים לה וסת עסקינן]: **ביון** שתבעה. פירוש כיון שבא מן הדרך מפייסה ותובעה לתשמיש ואי חזיא כבר רמיא אנפשה הרגישה בשעת ראייה וזוכרת אבל אם לא בא מן הדרך אסור בערה לפי שאינו מאריך בפיוס של תשמיש אלא בא עליה מיד ולא רמיא אנפשה לאחוקי אהרגישה: **מהו** למעבד כי הא מתניתא. פי' רש"י כי הא מתניתא דבעיא בדיקה או תביעה וקשה דבערה דוקא מצריך בדיקה ואם כן מאי קא מהדר ליה דמגניא באפיה דבתביעה לא מגניא באפיה ועוד אי לבעלה גרידא קבעי כדמשמע דלבני בבל היה שואל הא פשיטא דאמר לעיל (דף יא:) כל לבעלה לא בעיא בדיקה וגם אין להחמיר לבדוק דא"כ לבו נוקפו ופורש דאמר לעיל ואי בעסוקה בטהרות קבעי פשיטא שצריכה בדיקה כדתנן ובשעה שהיא עוברת לשמש בימה כו' ותו למה תולה בעייתו בברייתא זו כיון דמתניתין נמי מצרכה בדיקה לטהרות ונראה לפרש מהו למעבד כי הא מתניתא דלא מצרכה מידי בישנה דשמא אף לבעלה גרידא צריך להקילה ולתובעה והא דאמרינן לעיל דאפילו באין לה וסת לא בעיא בדיקה לבעלה [ט]) בישנה מ"מ דילמא תביעה בעיא אי נמי לעיל אייתי כשהוא בעיר דאם איתה דהיתה טמאה הוה אמרה ליה קודם לכן אבל בבא מן הדרך איכא למיחש ומתני' דפ"ב (לקמן טו.) דבאין מן הדרך נשיהם להם בחזקת טהרה איכא נמי למימר דהיינו דלא בעו בדיקה אבל בעו תביעה אי נמי בערות דווקא אי נמי בים לה וסת:

כשיעור וסת. מיד לאחר בעילה בחטאת דאמרינן לקמן בפ"ב (דף יד.) נמצא על סדין שלה אותיות כלומר מיד לאחר בעילה חיישינן הקרבן דולמי דם הוה בשעת ביאה: **לבדיקה.** לחורין הילכך כשיעור וסת לא משכחת לה: **לשמש.** אבר: **ועד.** סדין שמקנחת בו: **לקינוח.** מבחוץ. אם בקינוח מצאה דם בכשיעור הזה חייבין חטאת אבל אם בבדיקתה מצאה כבר אחר השיעור שהרי לא בלד המשקוף עומד אלא בידה אוחזתו ויש כאן שיעור עודף כדי הבאה מידה למשקוף ואשם תלוי איכא ולא חטאת: **מהו שתקנה.** אשה שאינה עסוקה בטהרות מי בעיא קינוח לאחר תשמיש כשיעור וסת לידע אם תמצא דם ויהא בעלה חייב חטאת: **מהו שתבדוק.** בדיקה ממש: **באשם תלוי.** דאמרינן לקמן (שם:) נמצא על שלה לאחר זמן יותר מכשיעור וסת חייבין באשם תלוי דספק הוה דם בשעת ביאה ספק בא לאחר מכאן: **א"כ.** שתגריכנה לבדוק אחר ביאה: **לבו נוקפו.** קודם ביאה והא דתנן לקמן (שם.) דרך בנות ישראל משמשות בשני עדים בעסוקות בטהרות: **וזהו עדן של צנועות.** כלומר מדת חסידות שנו כאן ולאו חיובא הוא דאמרינן בפרק שני (שם) הצנועות מתקנות להן שלשי לתקן את הבית. זהו עדן אלפני תשמיש קאי: **אין בודקת בו לפני תשמיש אחר.** לפי שמטונף וכהה מראית ליבונו בבדיקה ראשונה ושוב אין נראית בו טיפה כאדום: **יש לה וסת לא בעיא בדיקה.** בתמיה. והא קתני מתניתין בים לה וסת דבעיא בדיקה כיון דעסוקה בטהרות. ולקמן פריך ליפני לה בשאינה עסוקה בטהרות ומשני קסבר שמואל כי אינה עסוקה אפילו אין לה וסת לא בעיא בדיקה לבעלה הואיל ואינה עסוקה בטהרות: **ערה.** דחזיא לעסוקי בטהרות בעיא בדיקה לבעלה אי נמי דליכא טירחא לצעורה אבל ישנה איכא לערא ולא אטרחוה רבנן אי נמי ישנה דלא חזיא לטהרות אפילו רגילה לעסוק בטהרות לא בעיא בדיקה: **לטהרות בעיא בדיקה.** כלומר העסוקה בטהרות בעיא בדיקה אפילו לבעלה: **לבעלה לא בעיא בדיקה.** היכא דאינה עסוקה: **אין לה וסת אפילו לבעלה.** גרידא דאינה עסוקה בטהרות בעיא בדיקה: **כל לבעלה.** בלא טהרות: **לא בעיא בדיקה.** אפילו אין לה וסת הילכך הא דאמר שמואל אסורה לשמש עד שתבדוק בעסוקה [בטהרות] קאי והיינו דאמר לעיל [יא:] ואוקימנא בעסוקה בטהרות: **כיון שתבעה.** לתשמיש: **אין לך בדיקה גדולה מזו.** דאי לא קיים לה לטהורה היא הוה בדקה ובדיקה דקאמר שמואל לעיל בתביעה סגי ולבי מגמגם: **כי הא מתניתא.** (ח) בעיא בדיקה או תביעה:

סודני

מהו למעבד כי הא מתניתא. פי' רש"י כי הא מתניתא דבעיא בדיקה או תביעה וקשה דבערה דוקא מצריך בדיקה ואם כן מאי קא מהדר ליה דמגניא באפיה דבתביעה לא מגניא באפיה ועוד אי לבעלה גרידא קבעי כדמשמע דלבני בבל היה שואל הא פשיטא דאמר לעיל (דף יא:) כל לבעלה לא בעיא בדיקה וגם אין להחמיר לבדוק דא"כ לבו נוקפו ופורש דאמר לעיל ואי בעסוקה בטהרות קבעי פשיטא שצריכה בדיקה כדתנן ובשעה שהיא עוברת לשמש בימה כו' ותו למה תולה בעייתו בברייתא זו כיון דמתניתין נמי מצרכה בדיקה לטהרות ונראה לפרש מהו למעבד כי הא מתניתא דלא מצרכה מידי בישנה דשמא אף לבעלה גרידא צריך להקילה ולתובעה והא דאמרינן לעיל דאפילו באין לה וסת לא בעיא בדיקה לבעלה [ט]) בישנה מ"מ דילמא תביעה בעיא אי נמי לעיל אייתי כשהוא בעיר דאם איתה דהיתה טמאה הוה אמרה ליה קודם לכן אבל בבא מן הדרך איכא למיחש ומתני' דפ"ב (לקמן טו.) דבאין מן הדרך נשיהם להם בחזקת טהרה איכא נמי למימר דהיינו דלא בעו בדיקה אבל בעו תביעה אי נמי בערות דווקא אי נמי בים לה וסת:

ט) נראה דל"ל שמטהרות דוקא בעד שלאחר תשמיש שלא לבדוק בו ג"כ קודם תשמיש לפי שעד שלאחר תשמיש הוא מלוכלך בשכבת זרע וכו'.

מסורת הש"ס

א) לעיל ג: ע"ש [לקמן סה:], ב) [לקמן יד:], ג) [בענין ערך עדן כ פי' לשון עת וזמן לפי שמצא בני' עידן ביו"ד אבל לפי גי' הספרים שלנו הוא לשון עד שבודקו' ועי' רש"ל], ד) [אין זה בנדרים ולא בשאר דוכתי בש"ס רק במס' כלה איתא עשרה הם בממזרים בני אימה ישיגה והרמב"ם בהל' דעות פ"ב הל' ד כתב ולא תהי' ישיגה ע"ש ומהתימה שלא מזכר דין זה בש"ע א"ח סימן ר"מ ובאה"ע סי' ס"ה וגם האחרונים העלימו עין בסימנים האלו מאזהרה זו והנה הב"י על טור י"ד סימן קע"ד והב"ח והש"ך העתיקו דברי תוס' זו בכתבם וכלשונם דאמר בנדרים ותקפו מפגתם עליהם במחילה מכבודם הנאה ומה דאי' בנדרים כ: אינו ענין על היישיה כלל ע"ש], ה) נ"ל כ"ו, ו) גי' רש"י אפילו וע"ש,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כי הא מתני' אישנות קאי מי בעיא כל"ל וע"ש ס"א:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' א"כ לבו נוקפו ופורש. נ"ב עיין תדרי טהרה סימן קנ סי"ק ס"ו דף לז ע"ב בד"ה וע"פ הדברים האלה וכו' ושם מבואר מה שי"ל בזה יעוש"ה ודו"ק: ב) תוס' ד"ה בין ישנות וסו' דלאמרינן בנדרים דף כ ע"ב. נ"ב יעו"ש בנדרים דף כ ע"ב דחשיב תשע בני מדות וכן קתני לה במסכת כלה ומוסיף התם וי"א אף בני ישיגה יעוש"ה ואולי בגמרא דנדרים שלפני המובפות היה כתוב גמי הך ויש לומרים אף בני ישיגה:

מוסף רש"י

לבו נוקפו ופורש. מן האשה (לעיל ג:). **ושת שאמרו.** למייבה בחטאת, לקנוח. מנחן, **ולא לבדיקה.** מנפנים דא"כ שהתם יותר מכשיעור ואין כאן אלא טומאת ספק ואשם תלוי (לקמן יד:).

תוס' הרא"ש

כדי לחייב בעלה חטאת. ע"כ סמוך לוסתה איירי דשלא בסמוך לוסתה לא מיחייב חטאת דאנוס הוא כדאמרינן בפ"ב דשבועות. וא"כ תימה מאי קא מהדר ליה א"כ לבו נוקפו ופורש והלא חייב הוא לפרוש סמוך לוסתה כדאיתא התם. ודוחק לומר שמתוך כך יפרוש שלא בשעת וסתה. ונ"ל דלאו דוקא קאמר לחייב בעלה חטאת. אלא כלומר להיות (באונס) (באיסור) חטאת היכא דלא איניס: **עד** שבודקות בו לפני תשמיש זה כו'. אין זה צנועות דתנן לקמן פרק כל היד והצנועות מתקנות להן עד שלישי לתקן את הבית אלא צנועות אחרת וגדול מהך דלקמן דאילו צנועות דהכא אם שבודקות בו לפני תשמיש זה אין בודקות בו לפני תשמיש אחר וצנועות דלקמן היינו שנזהרות דוקא (ח) כמעת דלאחר תשמיש דעד שבודקות בו לאחר תשמיש לפי שמלוכלך בשכבת זרע אבל עד שלפני תשמיש זה בודקות בו לפני תשמיש אחר ולא איכפת להו. ותי' לי אמאי אמר ר' יוחנן זו היא עידן של צנועות אמתני' דבשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה הוה מצי למימר נמי אבדיקות שחרית וערבית. צנועות עד

עין משפט נר מצוה

קו א ב מיי' פ"ד מהל' איסורי ביאה הל' ט' וע' בהגמגת סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סימן קפד סעיף ח וכסג"ס וסימן קפו סעיף ח:

קז ג מיי' שם סמג שם טוש"ע י"ד סימן קפד סעיף ח וכהג"ס וסימן קפו סעיף ח לדעת הרמב"ם:

קח ד מיי' פ"ד מהלכות איסורי ביאה הלכה טז וע"ש וס"ה שם הל' ג סמג שם טור ש"ע שם סעיף ב:

קט ה מיי' שם הלכה טז וע' בהגמגת וכפ"ד מהלכות ממזרים ומשנ"ת הלכה ז ובהגמגת שם וכב"מ סמג שם טוש"ע י"ד סי' קפו סעיף ב:

קי ו מיי' פ"ד מהלכות איסורי ביאה הל' ט סמג שם טוש"ע י"ד סימן קפד סעיף ח [וכרב אלפס שבועות פ"ב דף לז:]

קיא ז מיי' שם:

תוס' הרא"ש (המשך)

שבודקת בו שחרית אין בודקת בו ערבית. ואיכא למימר דאפילו צנועות לא איכפת להו בהם אבל בעד שלפני תשמיש איכא למיחש שמחמת חימוד רוב התאוה הזריעה כבר ומלוכלך קצת: **גופא** אמר רבי זירא. ל"ג גופא דהא מפסיק במתני' ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה: **א"** בשיש לה וסת קשיא ערה. תי' מאי קא קשיא ליה דלמא הך ברייתא איירי באינה עסוקה בטהרות. ותי' ר"ת מדקתני חמרין ופועליו הבאין מבית האבל ומבית המשתה ואלו רגילין לעסוק בטהרות. חמרים שרגילין להוליך תבואה מעיר לעיר. ופועלין העושין בטהרות אצל בעלי בתים. הבאים מבית האבל להבדוחו. ומבית המשתה של חתן שמסובין שם אוכלי טהרות. ומ"ר קשה אדפריך לשמואל מהך ברייתא תיקשי ממתני' אהך ברייתא דקתני ובשעה שהיא עוברת לשמש את ביתה אלמא דערה בעיא בדיקה. וי"ל דלמתני' ניחא דלא תני לא ערה ולא ישנה שמעינן מינה דלא שייך לחלק לגבי טהרות בין ערה לישינה הלכך איכא לאוקומי מתני' בעסוקה בטהרות ובריייתא בשאינה עסוקה אבל שמואל שהזכיר לענין טהרות ערה וישינה משמע דאיירי [בברייתא] לענין טהרות כלומר בין ערה הראויה לעסוק בטהרות בין ישינה שאינה ראויה לעסוק בטהרות. ודלא כאותם המפרשים דישינה לא אטרחוה רבנן: **כיון** שתבעה אין לך בדיקה גדולה מזו. שכן דרכו לבא מן הדרך לתבוע ולרצות ולפייס ורמיא אנפשה דאי חזיא ארגשה והויא כמו בדיקה. אבל בשאין לה וסת אפילו ישינה בעיא בדיקה וישינה לא שייך תביעה הלכך אוקמה בשיש לה וסת. ותימה כיון דתביעה הויא כבדיקה א"כ בסיפא דהניחה בחזקת טמאה תביעה נמי הויא כמו אמרה לו טהורה אני א"כ מאי איכא בין רישא לסיפא. וצ"ל בסיפא אישנות קאי: **מהו** למיעבד כי הא מתניתא. תי' מאי קא בעי הא ליכא מאן דפליג אהך ברייתא. וי"ל דמיבעיא ליה לענין בעלה ובאינה עסוקה בטהרות דהא רב פפא ורבא ורב כהנא בבבל היו עומדין שאינן עסוקין בטהרות ומיבעיא ליה אם יש להחמיר ולהצריכה תביעה דנהי דאינה יכולה לבדוק דאמרינן לעיל דא"כ לבו נוקפו ופורש. מיהו אם יוכל להחמיר להצריך תביעה וא"ל לא דאי מצרכינן לה תביעה א"כ